

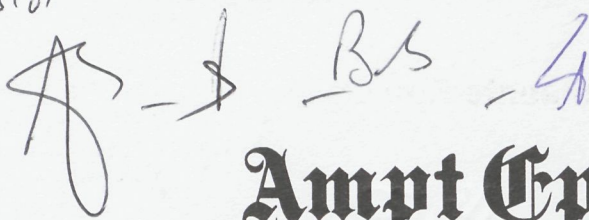
Nr 127

Ampt Epe

HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

1135-310

Ampt Epe

Nr 127 – juli 1999

REDACTIE: Th. te Riele-ter Laak, Dorpsstraat 12, 8171 BP Vaassen,
telefoon 0578-571304

Het blad verschijnt 4 keer per jaar en wordt gratis toegezonden aan de leden van de Historische Vereniging 'Ampt Epe'

'AMPT EPE' HISTORISCHE VERENIGING IN DE GEMEENTE EPE

De vereniging stelt zich onder meer tot doel:

- het opwekken en versterken van de belangstelling voor de geschiedenis van de Gemeente Epe

Lidmaatschap *f* 22,50 per jaar

Bestuur:

Voorzitter: W. Terwel
Apeldoornseweg 41 – 8172 EH Vaassen
Telefoon 0578-571455

Secretaresse: Th. te Riele-ter Laak
Dorpsstraat 12 – 8171 BP Vaassen
Telefoon 0578-571304

Penningmeester: W. van Putten
Hoofdstraat 80 – 8162 AL Epe
Telefoon 0578-613579

Leden: M. Endendijk
J. C. Kreffer

Giro: 119.40.15 ten name van penningmeester 'Ampt Epe'
I.S.S.N. nr 1383-2026

Markten in de gemeente Epe (3)

Weekmarkt in Oene

Op 31 juli 1924 besloot de gemeenteraad tot instelling van een weekmarkt in Oene. Dit was echter geen warenmarkt maar een eier- en biggenmarkt die 's maandagsmorgens werd gehouden vóór café Aalberts (nu Post).

De aanvoer van eieren bedroeg in maart 1926 20.000 en in september van dat jaar, 22.000 stuks per week. In 1934 was dit teruggelopen tot 12.500, resp. 14.500 stuks per week, een aantal dat ongeveer gehandhaafd bleef tot 1940. De eieren werden meest opgekocht door de plaatselijke winkeliers Heering en Scholten.

Ook was er een geregelde aanvoer van biggen.

Door invloed van de oorlog verliep ook hier de markt. Na 1945 kwam er in Oene geen weekmarkt meer van de grond. Dit in tegenstelling tot de veemarkt, waarover verder meer.

Met ingang van 01-01-1926 werd gemeenteveldwachter Platenkamp tot marktmeester benoemd tegen een jaarlijkse vergoeding van f 15,- per jaar. In 1937 bepaalde Gedeputeerde Staten dat gemeenteveldwachters geen bijbanen meer mochten hebben. Op grond van dit besluit werd Platenkamp als marktmeester ontslagen; in zijn plaats werd benoemd marktmeester Weerdmeester uit Epe.

Weekmarkt in Vaassen

Wanneer de markt in Vaassen is ingesteld heb ik niet exact kunnen vinden. Maar omstreeks 1912 worden in het gemeenteverslag en in de Eper Krant voor het eerst cijfers over de markt in Vaassen genoemd. In 1912 stelt „Vaassens Vooruitgang” een stuk grond ter beschikking voor een marktterrein.

De ontwikkeling van de markt in Vaassen tot aan 1940 loopt vrijwel gelijk met die in Epe. Ook in Vaassen werd een eierhal geplaatst op de hoek van de Torenstraat en het Marktplein en in 1927 werd grond aangekocht van Heering en Reuvekamp voor uitbreiding van het marktterrein. De aanvoer van eieren nam gestaag toe, maar in Vaassen werd een aparte prijsnotering per kg. gegeven voor eieren die in de eierhal werden aangevoerd... Een monopolie van de Vaassense Pluimveevereniging. De aanvoer van eieren was wat minder dan in Epe, maar bedroeg b.v. in juni 1939 wekelijks plm. 200.000 stuks, (tegen 340.000 in Epe en 25.000 in Oene).

In 1916 werd gemeenteveldwachter Leenhouts aangesteld als marktmeester, een taak die door zijn opvolger Loving werd overgenomen. Op grond van het eerdergenoemde besluit van G.S. werd hij in 1937 als zodanig ontslagen. Hij werd opgevolgd door G.J. van de Vlekkert.

In de Vraagbaak voor de Gemeente Epe, uitgegeven in mei 1947, wordt onder Marktwezen vermeld dat in Vaassen iedere donderdagmorgen om plm. 8.30 op het Marktpllein een warenmarkt wordt gehouden (groenten - fruit - galanteriën - biggen enz.) terwijl in de eierhal een eiermarkt wordt gehouden.

Toch is de weekmarkt in Vaassen na de oorlog niet goed meer op gang gekomen. In 1953 werd op initiatief van enkele winkeliers en de Ver. „Vaassen Vooruitgang” besloten om in plaats van donderdag op zaterdag een markt in te stellen. Deze werd op zaterdag 4 juli 1953 feestelijk geopend en heeft bewezen in een duidelijke behoefte voor Vaassen en omgeving te voorzien. Zoals in een vorig artikel al vermeld, werden de spanten van de eierhal in Vaassen in 1953 gebruikt bij de renovatie van de eierhal in Epe.

Een bijzonderheid van de weekmarkten was dat er in het voorjaar één of twee keer hengstenhouders kwamen om hun hengsten te monstereen, voor paardenliefhebbers altijd een bijzondere attractie!

Bijenmarkt in Epe

Op de Veluwe zijn altijd veel bijen gehouden; mogelijk door de uitgestrekte heidevelden en de vele boekweit die er vroeger werd verbouwd. In het midden van de vorige eeuw waren er grote boeren die 300 à 400 korven bijen hielden en daarvoor een speciale „bijenman” in dienst hadden.

Zo waren er ook grote bijenmarkten, waarvan die van Veenendaal wel één van de bekendste was.

In 1946 werd in Epe de eerste bijen- en honingmarkt gehouden op het terrein van de Platvoet (tussen Stationsstraat en Brinklaan). In 1976 verhuisde men naar het Dr. Loeffpark en daarna werd (en wordt) deze markt op het Marktpllein gehouden.

Uit het feit dat in 1977 het 25-jarig bestaan van de bijenmarkt werd herdacht, kan men de conclusie trekken dat die dus niet ieder jaar werd gehouden.

De bijen- en honingmarkt op de eerste woensdag in augustus is langzamerhand uitgegroeid tot een toeristische attractie en zal ook dit jaar op 4 augustus weer het nodige publiek trekken.

Veemarkten

De veemarkten werden oorspronkelijk alleen gehouden op de morgen van de kermisdag.

In 1856 besloot de gemeenteraad tot instelling van een schapenmarkt in Epe op de laatste twee woensdagen in april en op de vier woensdagen in augustus. Schapenmarkten waren toen talrijk op de Veluwe, zelfs op het Oude Soerel werd een schapenmarkt gehouden, waarvan G. Haasloop Werner in de Gelderse Volksalmanak van 1856 een levendig verslag geeft. Men krijgt de indruk van een soort kermis waar men van heinde en verre op af kwam.

Tegelijk met de schapenmarkt in Epe, besloot de gemeenteraad tot instelling van een veemarkt in Oene op de twee laatste donderdagen voor de 1e Heerder voorjaarsmarkt en op de 2e en 3e donderdag in oktober. Er was in de raad nog enige discussie of de markt niet beter in Epe kon worden gehouden, maar men besloot tenslotte toch tot Oene.

De vaststelling in verband met de veemarkt in Heerde wijst al op de belangrijkheid van die markt, dit is tot aan 1940, het einde van de meeste veemarkten zo gebleven.

Als een gemeente een markt wilde instellen, moesten de omliggende gemeenten daar hun oordeel over geven. Meestal was dit gunstig, maar B&W maakten in 1858 wel bezwaar tegen de instelling van een veemarkt in Nijbroek omdat die te kort op de veemarkt in Oene was vastgesteld.

In 1865 werd een verordening op de veemarkten vastgesteld met o.a. de bepaling dat deze markten konden worden verboden wegens heersende veeziekte. Op dat ogenblik zeer actueel in verband met de heersende veepest in die jaren. In 1865 werd de veemarkt in Oene wegens de heersende veeziekte dan ook niet gehouden.

De gemeenteverslagen zijn de eerste jaren na de instelling van de veemarkten wat aan de vage kant:

1858: de veemarkt in Oene beantwoordt aan de verwachting;

1860: de veemarkt in Oene mag men als gevestigd beschouwen;

1870: een iets beter bericht: de veemarkt in Oene druk bezocht, veel vreemde kooplieden.

Ook de schapenmarkt in Epe beantwoordt aan de verwachting. Door de achteruitgang van het aantal schapen ging deze schapenmarkt ter ziele. Vermoedelijk ter compensatie van de achteruitgaande schapenmarkt werd in 1874 besloten tot instelling van een veemarkt in Epe met ingang van voorjaar 1875, de eerste donderdag in mei en twee najaarsmarkten, op de derde donderdag in oktober en de tweede veertien dagen daarna. Ook in Vaassen werd een voor- en najaarsmarkt ingesteld.

De aanvoeren waren niet groot: Een bericht uit 1903: 19 maart Epe 32 stuks; Oene 26 maart 12 stuks, Epe 21 april 10 stuks en Vaassen 2 april 10 stuks. In Heerde werden in diezelfde tijd 714 stuks op de veemarkt aangevoerd.

In 1910 verzocht de afd. Epe van de Geld. Overijsselse Maatschappij van Landbouw om wegens de geringe aanvoer, met name in Epe, de veemarkten tot twee per jaar te beperken. De markt wil men dan houden op de eerste maandag na de Heerder aprilmarkt en de maandag van de kermisweek. Bovendien stelt men voor om voor ieder aangevoerd rund een premie van 25 cent te geven. B&W namen dit voorstel over, behalve de voorgestelde premie. Later dat jaar werd de maandag veranderd in donderdag.

Al in 1912 werd dat, op verzoek van de commissie tot bevordering van de veemarkt in Epe, veranderd in de laatste donderdag in maart, de tweede donderdag in april en de laatste donderdag in september (kermis).

In de Eper Krant van 13 april 1918 een grote advertentie die een „Grote vee- en paardenmarkt” in Epe aankondigt op donderdag 18 april 1918. Een krantenbericht enkele dagen later vermeldt dat er slechts enkele runderen en paarden waren aangevoerd en dat er geen handel was.

Geen wonder dat in 1923, bij het voorstel tot wijziging van de verordening op de veemarkt, er in de raad stemmen opgingen om de veemarkt maar op te heffen. Dit ging echter niet door.

In de verordening werd vastgelegd dat het aangevoerde vee door een veearts moest worden gekeurd.

De veemarkten in Epe en Vaassen zijn een zachte dood gestorven, hoewel ik mij herinner dat er voor de oorlog op kermismorgen in Epe altijd nog een paar koeien werden aangevoerd.

In Oene is de ontwikkeling van de veemarkt wat anders verlopen. Hoewel ook hier van een achteruitgaande markt kon worden gesproken, was er toch langer sprake van een reguliere markt. Dit blijkt uit berichten in 1928 toen de gemeenteraad een voorstel van B&W kreeg te behandelen voor de verplaatsing van de veemarkt in Oene. Er wordt dan nog gesproken over een aanvoer van plm. 300 stuks (één maal per jaar). De markt zal dan worden gehouden op de openbare weg tussen de Hoofdstraat en de Houtweg; over een lengte van 25 meter voor de paarden, veulens, schapen, geiten en bokken, lammeren en varkens; het overige deel van de markt voor runderen en kalveren. De veterinaire inspectie maakte echter bezwaar tegen dit plan omdat de veemarkt dan tekort bij de zuivelfabriek kwam. Dit probleem werd opgelost door het marktterrein gedurende de markt door een hek van de openbare weg te scheiden!

Maar ook in Oene ging de veemarkt langzamerhand ter ziele. In 1944 werden alle veemarkten in Nederland verboden en na de oorlog kwam er weinig meer van de grond.

In Oene bleef men echter niet bij de pakken neerzitten.

In 1968 besloot „Oener Belang” de Oener veemarkt nieuw leven in te blazen. Niet in de vorm van een oude veemarkt maar een veemarkt omgeven met allerlei andere activiteiten. Op de dag van de vroeger Oener kermis (derde donderdag in oktober) kwam het Oener Koefeest tot stand.

Nu is het een stichting die ieder jaar in Oene zorgt voor een feest dat van heinde en verre bezoekers trekt waarvan de veemarkt een voornaam onderdeel is maar dat wordt omgeven door allerlei activiteiten zoals b.v. een tentoonstelling van landbouwwerktuigen.

De enige veemarkt in de gemeente Epe die dank zij een groep enthousiaste Oenenaren in stand is gebleven!

Voor de landbouwende bevolking van Epe waren uiteraard de veemarkten in de omgeving ook van belang. In de eerste plaats de reeds genoemde Heerder veemarkt die vooral in mei en november veel belangstelling uit deze streken

trok. Dan de wekelijkse veemarkten in Zwolle (vrijdag), Apeldoorn (woensdag) en Deventer (vrijdag). De speciale markten Koudemarkt in Deventer (laatste maandag in oktober) en Gansjesmarkt in Zwolle (eerste vrijdag in november) waren vaak bij overeenkomst vastgestelde vrije dagen voor boerenknechten en -meiden.

Besluit

Al eeuwenlang zijn markten een belangrijk onderdeel geweest van het sociaal leven in stad en dorp. Wie de aanvoer van de eerste markt in Epe vergelijkt met die van nu op een doorsnee marktdag, ziet wel een groot verschil. Ook door de komst van mensen uit andere culturen is de markt van aanzien veranderd. Maar m.i. zal ze altijd een belangrijke functie vervullen in de goederenstroom van producent naar consument. We zouden het ook niet graag missen, dat levendig tafereel van een soort winkelcentrum dat op een morgen verrijst en dan weer verdwijnt om na een week of soms al na een paar dagen weer op te duiken.

Met de veemarkten is het anders gesteld. Door een andere bedrijfsvoering op de grote landbouwbedrijven en aan andere wijze van handel (veehandel per computer), maar bovenal door de veterinaire voorschriften op Europees niveau, kunnen verschillende veemarkten het hoofd niet meer boven water houden en worden zo met sluiting bedreigd.

Bronnen

Gemeente Archief Epe.

- Notulen raadsvergaderingen
- Notulen vergaderingen B & W
- Gemeenteverslagen
- Publikaties

Eper Krant, diverse jaargangen.

Mededelingenblad Ampt Epe No. 34 en 35, art. G.S. van Lohuizen.

Museum De Waag Deventer Verzameling almanakken.

Anderhalve eeuw Gelderse landbouw, J. Bieleman c.s., Groningen, 1995.

Dienen an de diek, Bertus van den Bremen, Kampen, 1985.

Honderd jaar Epe, G.S. van Lohuizen c.s., Epe, 1978

Markten in Nederland, M .v.d. Kamp, Bussum, 1982.

Negen heit de klok, B. van den Bremen, Kampen, 1993.

Oene in oude foto's, Oene z.j.

Met dank aan de heren J. de Graaf en W. Terwel voor hun aanvullende informatie.

Bertus van den Bremen.

Veldnamen in de Koninklijke Houtvesterijen Het Loo (1)

Inleiding

Na het verschijnen van mijn boekje „De laatste vlucht van ‘T’ for Tommy” in 1993 ontstond bij mij de behoefte om nog eens wat verder te spitten in de historie. Op verzoek van de Opperhoutvester van Hare Majesteit de Koningin, dr. ir. J.H. Kuper, ben ik in september '93 begonnen met een onderzoek naar de voorkomende veldnamen in de Koninklijke Houtvesterij Het Loo. Voor dit onderzoek heb ik vele gesprekken gevoerd met bewoners en oud-werknemers. Ook mocht ik gebruik maken van de archiefstukken uit het Koninklijk Huisarchief. Aan bezoeken van gemeentelijke archieven kwam ik helaas nog veel te weinig toe. Veel dank ben ik bij dit onderzoek verschuldigd aan prof. dr. R. Rentenaar van het Meertens Instituut te Amsterdam, die mij van wetenschappelijk advies diende, mijn werk recenseerde en mij zo voor diverse fouten heeft behoed. De heer Rentenaar is bijzonder hoogleraar Naamkunde aan de Universiteit van Amsterdam.

In dit onderzoek is in eerste instantie gekozen voor een ruime interpretatie van het begrip veldnaam. Namen van woningen; zoals Huize De Kroon, zijn opgenomen omdat veel gebouwen een stuk historie in zich herbergen dat nauw verweven is met de geschiedenis van de Houtvesterij. Bovendien worden deze namen gehanteerd als plaatsaanduiding. Om dezelfde redenen zijn namen van voerhutten of wildkansels interessant. Meer recente namen, zoals de Beatrixboom, zijn vermeld omdat zij parallellen vertonen met oudere namen, zoals de Wilhelminaboom en de Doeleboom.

Inmiddels heeft het onderzoek, dat zich uitstrekt over alle vijf boswachterijen van de Houtvesterij Het Loo, geresulteerd in een zevental rapporten waarin totaal ruim 950 gelocaliseerde veldnamen worden besproken. Daarnaast zijn veel namen aangetroffen waarvan de lokatie (nog) niet kon worden vastgesteld.

In de komende reeks artikelen wil ik graag een aantal namen en lokaties bespreken, waarbij ik wil beginnen met een aantal koepels of theehuisjes zoals die met name in de eerste helft van de twintigste eeuw op meerdere plaatsen voorkwamen in de Koninklijke Houtvesterij Het Loo. Vijf hiervan stonden in de boswachterij Gortel.

Koepel te Gortel

Ongeveer 35 meter ten zuiden van de Wilhelminaboom nabij het Boshuis te Gortel heeft een theehuisje gestaan dat ook wel het **Zomerhuusie** werd

genoemd. Dit was een achthoekig huisje van rechtopstaand rondhout, aan de binnenzijde bekleed met riet of heide. Het huisje had een doorsnede van circa 5 meter en had een spitse kap van riet. Binnenin waren langs de kant banken aangebracht van rondhout. De opening was gericht naar het noordoosten. Vanuit de Koepel had men rond de eeuwwisseling nog een schitterend uitzicht over Gortel en haar omringende kampen en heidevelden. Men kon zelfs de Woldberg bij 't Harde zien.

Koningin Wilhelmina zat hier graag en was soms al vroeg in de morgen op pad om het gedeelte tussen Niersen en Gortel, over de Barnt, te wandelen, gevolgd door een hofauto. Zij was erg geliefd bij de inwoners van Gortel, waar ze bij de oudere mensen twee maal per jaar op bezoek kwam.

De Koepel stond hier al in het eind van de 19e eeuw, zo blijkt uit een vermelding uit 1895 in het Rekenboek van de Gorteler Bosch: „Vernieuwing van het Boschhuis en onderhoud, ook Koepel f 638,92” (K.H.A, G56, D11)

In 1922 werd in het „Houtregister van de Boschwachterij Gortel 'voor eigen gebruik'” een boeking gedaan van 5 eiken palen met elk een lengte van 4 meter en een dikte van 12 cm. voor een 'Koepel bij Slijkhuis'. Dit betrof waarschijnlijk een reparatie. (K.H.A, E13, 637)

In 1932 is de koepel gerestaureerd, zo valt op te maken uit de registratie van een flinke partij eiken- en dennenpalen in het Houtregister van Gortel voor eigen gebruik. Voor „Gebouwen Gortel (Koepel)” wordt vermeld:

Houtsoort:	aantal:	lengte in m.:	dikte in cm.:
eik	7	3	15
„	1	4	18
„	60	3	3
den	76	2	7
„	27	1	6

Hiervoor werd een bedrag van f 20,- berekend. (K.H.A, E13, 647)

De koepel is in het begin van de jaren '80 afgebroken.

De Koepel op de Koppel

Het gebied ten noorden van de kruising Paalweg - Langeweg wordt de Koppel genoemd. Ook hier moet volgens een overlevering een koepeltje hebben gestaan. Nadere gegevens en de exacte ligging van deze koepel zijn mij nog niet bekend.

De Koepel in de Hertenkamp

Op het Bergje in de Hertenkamp heeft vroeger een eveneens een theekoepel gestaan. Dit blijkt uit de verkoop-akte van de Hertenkamp uit 1896. Bij veiling met inzet en toeslag werd het „onroerend goed 'De Hertenkamp'” aangekocht

door E.W. de Fiellietz Goethart. In de akte wordt o.a. genoemd „Bosch met koepelheuvel”. (GA Epe, inv. 5903)

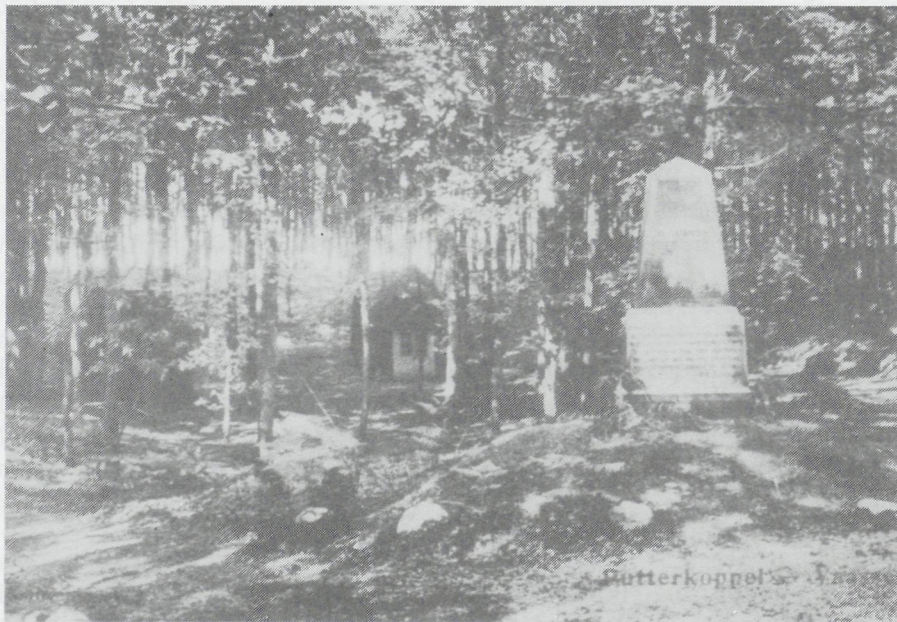
In 1906 wordt bij de verkoop van De Hertenkamp aan Koningin Wilhelmina alleen nog „heuvel” vermeld. (GA Epe, inv. 5923)

Nog tot in de jaren '20 stonden op het Bergje de restanten van de koepel. Toen ging ook nog het verhaal, dat er vanaf hier een onderaardse gang bestond die doorliep tot aan Paleis Het Loo. De heuvel zou volgens sommigen zijn opgeworpen door de heren van de Cannenburgh. Aan de noordkant heeft een schuurtje gestaan waarin volgens overlevering een wijnkelder had gezeten.

Theekoepel in de Putterkoppel

In de Putterkoppel stonden in het begin van de twintigste eeuw twee koepels. Eén ervan was een mooi huisje, met bankjes langs de kant. De ander diende waarschijnlijk als een soort schuurtje. Een goed onderhouden wegje leidde ernaar toe.

In het juni-nummer van „Vaassens Vooruitgang” van 1926 wordt een fraaie beschrijving gegeven van de Putterkoppel: „...en ge staat opeens in een boschje van hoog opgaande beuken, onder welks lommer ge een tweetal koepelvormige reuzenprieelen ontdekt. 't Eene is voor de Kon. Familie als deze hier komt vertoeven en 't andere voor de paarden van Hare Majesteit.

De Putterkoppel in de jaren '20.

De gerestaureerde koepel in 1958.

Een opschrift op een daar geplaatsten steen verkondt den bezoeker 't ontstaan van dit lieflijkst aller plekjes in den omtrek". (VV 1926, 16)

Op de kaart van het Vreebosch, toestand mei 1907, is te zien dat vanaf het wegje ten zuiden van de kuil (het verlengde van de Putterweg) in noordelijke richting een paadje wordt aangegeven, dat eindigt in een spiraalvorm. Op deze kaart wordt echter geen theekoepel vermeld.

In de tijd van Koningin Wilhelmina was de Putterkoppel nog geen moddergat, maar een kuil die keurig werd aangeharkt.

Rond 1957 is de koepel, in opdracht van Koningin Wilhelmina, hersteld. Dit was een zeskantige theekoepel, gebouwd van zware eiken palen die op de hoeken stonden. Hieraan waren horizontale latten bevestigd, waarop heide gebonden was. Ook het dak was van hei. Tussen de heide was leem aangebracht, waardoor het dak mooi dichttrok. In het huisje zaten deuren en kleine raampjes, waardoor deze koepel veel 'luxer' was dan de koepel in Gortel. Er waren banken aangebracht langs de zijanten.

Kort na de dood van Wilhelmina is de koepel afgebroken, omdat hij meermalen was vernield.

De Koepel in het Enkhout

In het Enkhout stond een koepel ten zuidwesten van de kruising Elspeterweg-Wiesselseweg. Dit was een achthoekig huisje met een diameter van ongeveer

vijf meter. De wanden waren van hout, voorzien van ramen en dubbele deuren. De rieten kap was rond en liep uit in een punt. De koepel in het Enkhout wordt genoemd in het Houtregister van Niersen van 1932 onder de vermelding „Bij Koepel Kamper”. (E13, 647) Deze koepel is in het midden van de jaren '60 afgebroken. Ook de put die ten noorden van de koepel lag, is in die tijd gedempt.

De Koepel in het Enkhout omstreeks 1930.

De Koepel te Uddel

Direct ten oosten van de plaats waar de hoogspanningslijn het beukenlaantje van de Garderense weg naar Het Hof kruist, bevindt zich een heuveltje dat de Koepel wordt genoemd. Koningin Wilhelmina zat hier graag te schilderen. Boven op deze heuvel stond in het begin van de twintigste eeuw een koepeltje dat bestond uit een zware ronde paal met een ronde bergkap. De kap was gedekt met riet, stro of heide. Onder de kap lagen graszoden, die dienst deden als bankje.

Vennema's hut in het Wieselse Bos

De enig overgebleven koepel in de Houtvesterij is te vinden in het Wieselse Bos, aan de C-weg.

Op de ronde steen voor de hut staat vermeld: „**HUT VAN VENNEMA OF STOELTJE**”. De naam Vennema's Hut is waarschijnlijk afgeleid van één van de deelgerechtigden van de Wieselse Mark. Mogelijk gaat het hier om een verbastering van de naam Veneman. Volgens overlevering zou de hut zijn gebruikt door de eekschillers. Deze plaats was één van de geliefde schilderplekjes van Koningin Wilhelmina.

Op de Topografische kaart No. 392 van 1886 wordt de hut aangegeven als „**Koepel**”. Op de Kaart van het Jagtterrein der Heerlijkheid Het Loo van ca. 1900 wordt **De Koepel** vermeld.

Op de Top. kaart verkend in 1906 vinden we voor het eerst de vermelding „**Hut van Vennema of Stoeltje**”. Op de Top. kaart verkend in 1928 staat alleen nog „**Hut**” aangegeven.

De oude hut is in 1985 opgeknapt, maar tijdens de storm van januari 1995 verloren gegaan. Daarna is enkele meters vanaf de oude plaats rondom een andere eikenboom een nieuwe hut gebouwd, identiek aan de vorige: een ronde, van dennenpalen opgetrokken hut waarvan de wanden en het dak met heide zijn gedekt. Deze halfronde hut heeft een diameter van 3,5 meter en een diepte van 2,5 meter, terwijl de hoogte 3,3 meter bedraagt.

Helaas heb ik nog niet van elke koepel een foto kunnen bemachtigen. Wie kan mij daaraan helpen? Ook andere aanvullingen zijn uiteraard van harte welkom!

Harry Bouwman, tel. (0578) 57 49 66.

Aanlevering kopij op diskette

Regelmatig wordt er al kopij aangeleverd op diskette. Aangezien dit wordt aangemaakt door middel van verschillende tekstverwerkingssoftware, die ieder weer hun eigen versie hebben, en het ondoenlijk voor ons is om al deze software in huis te hebben, vragen wij u uw kopij aan te leveren in ASCII of Text-format.

Dit kunt u uitvoeren door de menu-optie „Bewaren als” („Save as”). Hierbij kunt u dan kiezen uit verschillende mogelijkheden om het bestand te bewaren. Hier kiest u dan het ASCII of Text-format.

Aangezien in sommige gevallen bepaalde tekens niet goed over worden genomen is het van groot belang dat er tevens een geprinte afdruk van de kopij wordt bijgeleverd.

Drukkerij „Gelre”.

De archivaris

Regelmatig verschijnt in Ampt Epe het werkschema van de archivaris. We zien daarin dat de archivaris zijn aandacht verdeelt over de drie gemeenten Epe, Hattem en Heerde. In Epe is hij elke donderdag en in de oneven weken ook op woensdag. Bent u wel eens in het archief geweest? Zo niet, kwam dat door gebrek aan belangstelling of had u misschien drempelvrees? Daartoe is geen enkele aanleiding en ik wil u graag uitnodigen met mij mee te gaan naar het gemeentehuis. Als u de weg niet weet kunt u die rechts bij de receptie vragen. Wij gaan er tegenover, links van de trap de gang in, waar we al spoedig een deur treffen waar een bord naast hangt. „Open” staat erop en „denk om het afstapje” (de drempelvrees zou niet geheel onterecht zijn geweest). Binnen stel ik u voor aan de archivaris, de heer Gerrit Kouwenhoven. Hij komt uit de Tielerwaard, uit Asperen, waar hij in 1956 werd geboren. Al óp de lagere school had hij belangstelling voor de lokale geschiedenis o.a. doordat zijn oma een boekje over Asperen bezat. Na de lagere school ging hij naar het atheneum, waarvoor hij dagelijks naar Gorinchem fietste. In het vijfde jaar werd de nog steeds aanwezige interesse in geschiedenis aangewakkerd door een tentoonstelling, die in het gemeente-archief werd gehouden. Na het atheneum was het al snel duidelijk, Gerrit ging naar de Rijksarchiefschool in Utrecht, waar hij de opleiding tot middelbaar archiefambtenaar volgde. Het praktijkgedeelte deed hij op het archief in Gorinchem. De opleiding in Utrecht, later in Den Haag, is inmiddels opgeheven. Toekomstige archiefambtenaren volgen nu een HBO-opleiding bij de Hogeschool Amsterdam.

Na zijn opleiding volgde militaire dienstplicht, waarna hij zeven jaar bij het gemeentearchief van Amsterdam werkte. Op 1 mei 1983 kwam Kouwenhoven in dienst van de gemeenten Epe, Hattem en Heerde. In Ampt Epe 108 (1994), bij het overlijden van de heer G.S. van Lohuizen, schreef hij hoe Van Lohuizen hem inwerkte en wegwijs maakte in de gemeente Epe. Een lokaal-historicus van formaat noemde hij hem, die zeer veel heeft bijgedragen aan de opbouw van het oud-archief. In de zestien jaren erna is veel tot stand gebracht zoals, hoop ik, uit de volgende bladzijden zal blijken.

De onvermijdelijke eerste vraag luidt: „wat is de taak van de archivaris?” Dat is in enkele zinnen gezegd. Zijn taak omvat het beheren van:

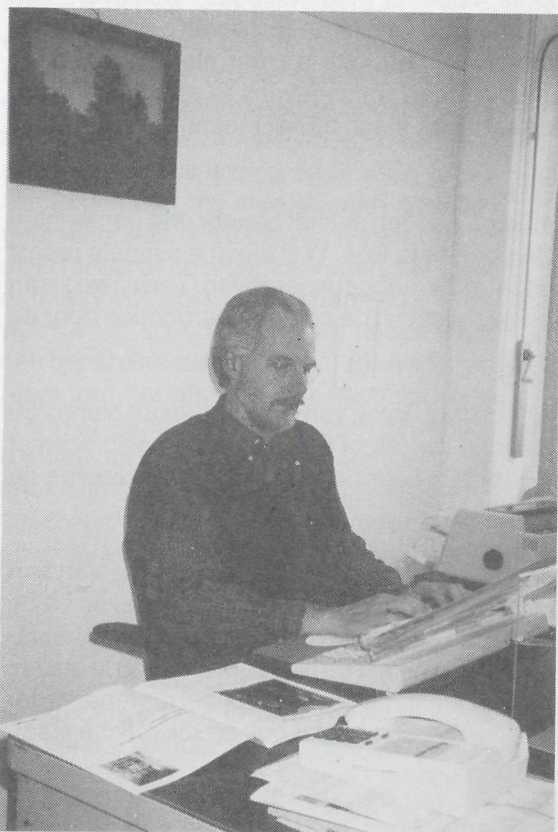
- het gemeentelijk archief van 20 jaar en ouder;
- historische documentatie, wat de bibliotheek omvat;
- het foto-archief.

Verder heeft hij het toezicht op de moderne (hedendaagse) archieven, een zeer praktische taak, die ervoor kan zorgen dat hij de archieven die twintig jaar oud zijn in de juiste staat kan overnemen. Tenslotte is er een element educatie. Er wordt een beroep op het archief gedaan om gegevens te verstrekken voor lezingen of artikelen en scholieren krijgen steun bij het maken van werkstukken.

Hoewel we telkens voor ogen moeten houden dat het beheer drie gemeenten betreft, valt hier de nadruk op de gemeente Epe. Wat die drie simpele regels van het beheer hierboven inhouden, zal ik globaal weergeven. Terwijl we zitten te praten laat Kouwenhoven een overzicht uit de computer afdraaien door de printer. Ik doe er een greep uit.

- Het oudste stuk stamt uit 1461. Hertog Arnolt van Gelre verklaart hierin 250 Rijnse guldens te hebben geleend van Ampt Epe. Kouwenhoven schreef hierover een artikel in Ampt Epe 121 onder de titel “Epe subsidieerde de hogere overheid in 1461”.
- In de archieven van de gemeente treffen we drie meter documenten van 1771-1817. Verder zijn er de brievenboeken van verzonden brieven en de op jaar gebundelde ingekomen brieven van de periode 1818-1930. Verslagen van raadsvergaderingen vinden we met de hand geschreven in enkele rijen boeken en dan is er het bevolkingsregister, dat door het merendeel der bezoekers het meest wordt geraadpleegd en dat ook op microfiche staat.
- Dan zijn er de kleinere archieven van bijv. de Eper Bouwmaatschappij 1901-1934, viskwekerij 't Smallert te Ernst 1906-1935, de Van de Bosch school, de Christelijke MAVO de Haverkamp, de vrouwenbond van de PvdA afdeling Epe, de CHU afdeling Vaassen 1946-1980 en de PSP afd. Epe 1954-ca 1987.
- Sinds eind 1994 bevinden de archieven van de notarissen die in Epe en Vaassen hebben gewerkt tussen 1812 en 1915 zich in het gemeente-archief.
- Zeer belangrijk was de overdracht van het archief van de Hervormde gemeente Epe 1604-1986.

- Er zijn de enorme boekwerken met ingebonden Eper Couranten van 1879-1972. Het grootste deel hiervan staat op microfilm.
- Tenslotte de historische documentatie, de archiefbibliotheek, die meer dan 1800 titels bevat en het foto-archief met meer dan 20.000 foto's.

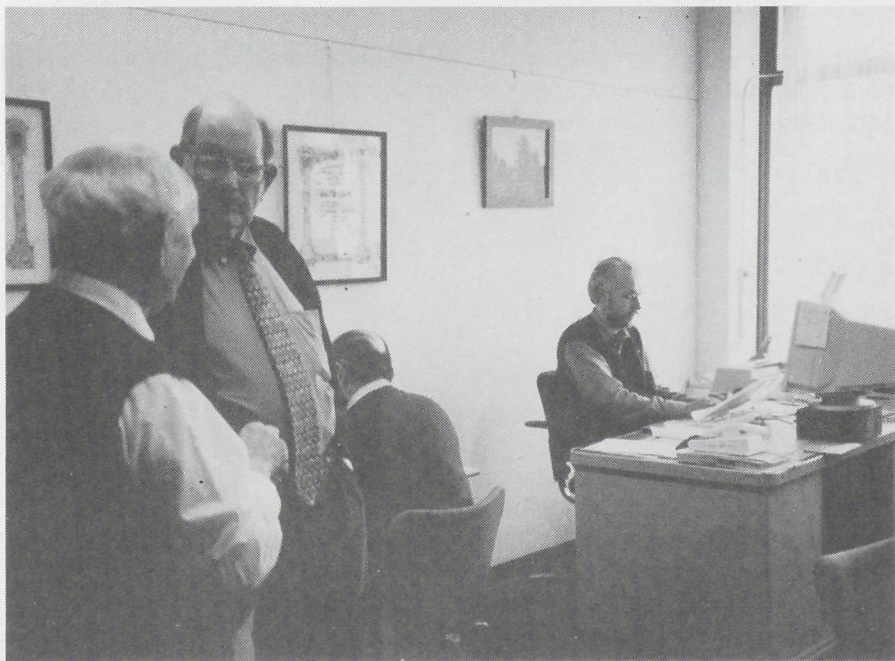

De archiefwet bepaalt dat de archieven openbaar zijn en kosteloos kunnen worden geraadpleegd. De meeste belangstelling, zegt Kouwenhoven, komt van de mensen die met voorouderonderzoek (genealogie) bezig zijn. Voor hen is sinds kort een afzonderlijke ruimte beschikbaar gekomen naast de werkruimte van de archivaris. Daar staan de houten tafels en stoelen (met het Eper wapen in de rugleuning gesneden) die ooit door burgemeester en wethouders werden gebruikt. Hier zijn ook de leesapparaten voor microfiches ondergebracht, werktuigen die veelvuldig worden gehanteerd door de genealogen. In de werkruimte van de archivaris is nu voldoende ruimte voor de „andere” onderzoekers, die

voorheen soms hun toevlucht moesten zoeken tot twee bureaus die naast de stellingen in de archiefkamer staan. Elke donderdag kan men hier voorzitter W. Terwel van onze vereniging aantreffen. Hoewel niet officieel, vervangt hij de archivaris bij diens afwezigheid en helpt mensen op weg. Hij doet vaak speurwerk voor anderen en spit o.a. het notarieel archief geheel door. Zijn kennis van de plaatselijke geschiedenis en vooral van Vaassen is bijzonder groot.

Het toegankelijk maken van het archief vergt enorm veel werk en is tijdrovend. Gelukkig zijn er in de loop der tijd vrijwilligers geweest, en die zijn er nog, die

bergen werk verzetten. We noemen hier G.van Apeldoorn, Serge Boekhoorn, G. Kamphuis en Marijke Maten. De archivaris zelf steekt er ook veel tijd in. Sinds 1990 hebben computerprogramma's zijn leven wel gemakkelijker gemaakt. In Epe verscheen eind 1993 de personal computer en de programma's waarmee nu wordt gewerkt zijn WordPerfect voor tekst, HAZADATA voor genealogie en voor inventarisatie en catalogisering is er AskSam. Al enkele jaren is er een gebruikersgroep van archivariissen die met AskSam werken. Het werken wordt dan wel gemakkelijker gemaakt door de computer, maar de gegevens komen er niet vanzelf in. Aan de invoering werkt Kouwenhoven zelf hard en jarenlang is Marijke Maten bezig geweest om ongeveer 50.000 kaartjes van de klapper op het bevolkingsregister in te voeren. De archivaris moet daarbij zijn aandacht over drie gemeenten verdelen, 30% voor Epe, 20% voor Heerde en Hattem 50%. Over het algemeen vind ik mijn weg wel tussen de stellingen, maar wanneer Kouwenhoven eens stukken voor mij heeft opgezocht en enkele kopieën heeft gemaakt, merk ik wel eens op dat ik hem van zijn werk heb gehouden. Dat nu is een ernstig misverstand want, zo zegt hij, dit is ook mijn werk. We zien dan ook dat hij steeds klaar staat om bezoekers met raad en daad bij te staan. Maar we kunnen er niet omheen, het andere werk ligt dan stil.

Toen hij hier tien jaar archivaris was sprak Kouwenhoven zich uit voor een centrale vestiging van het streekarchivariaat en voor personeelsuitbreiding. Er zou dan efficiënter kunnen worden gewerkt. Hoe kijkt hij daar nu – zes jaar later – tegenaan?

Hij is nog steeds van mening dat een centrale vestiging efficiënter zou zijn, maar ziet het als vrijwel onhaalbaar. Afgezien van de weerstand die de gebruikers in twee van de drie gemeenten zullen bieden (in de derde gemeente zou de vestiging komen) en de discussie om de keuze van de plaats, zijn de kosten al bepalend. Die zijn namelijk van een zodanige omvang, dat de gemeenten er niet snel mee zullen instemmen, temeer daar er nu nog geen ruimtegebrek is.

In het begin van dit verhaal heb ik een tekening gemaakt van een man die een oude archivaris moet voorstellen. Een beeld dat hier en daar nog wei leeft als over archieven wordt gesproken: stoffig. Daarmee hebben, hoop ik, voorgaande bladzijden afgerekend. Mocht u nog niet overtuigd zijn klop dan aan bij Internet www.hattem.nl/archief/archief.htm. In Ampt Epe 125 kunt u lezen wat u daaronder wordt geboden, tenminste, als u een computer hebt en op Internet bent aangesloten. Er stond nog niet in Ampt Epe dat u ook eens moet kijken bij Gemeente Epe Online: www.geo.nl.

Aan het eind van de werkdag stapt Gerrit Kouwenhoven op zijn ligfiets en rijdt naar huis, naar zijn vrouw, zoon (12) en twee dochters (11 en 8) in Veessen, een afstand van 10 kilometer.

J.C. Kreffer.

Persbericht

Kadaster in kaart

Een geschiedenis van landmeters, techniek en cartografie
13 juli - 7 november 1999 – Historisch Museum Apeldoorn

Raadhuisplein, Apeldoorn, telefoon (055) 578 84 29, fax (055) 522 16 80
Open: dinsdag t/m zaterdag van 10-17 uur; zondag van 13-17 uur
Toegangsprijs: 6-12 jaar f 1,25; volwassenen f 2,50; museumjaarkaart/
Vriendenpas gratis

Voor scholen is op verschillende niveaus materiaal beschikbaar voor een museumles waarin kinderen zelf op onderzoek uit kunnen gaan in de tentoonstelling.

Vulcanus Vaassen

Voor ijzergieterij Vulcanus te Vaassen, opgericht 28 juni 1920, komt het einde in zicht.

December 1999 wordt de productie gestaakt en staat de totale sloop van de fabrieksgebouwen voor de deur.

Wanneer de plannen doorgaan zal de ongeveer 6 ha. fabrieksterrein de bestemming van woningbouw krijgen en Vulcanus Vaassen tot de historie behoren.

Als herinnering enkele afbeeldingen van de gebouwen die nu bijna tot het verleden behoren.

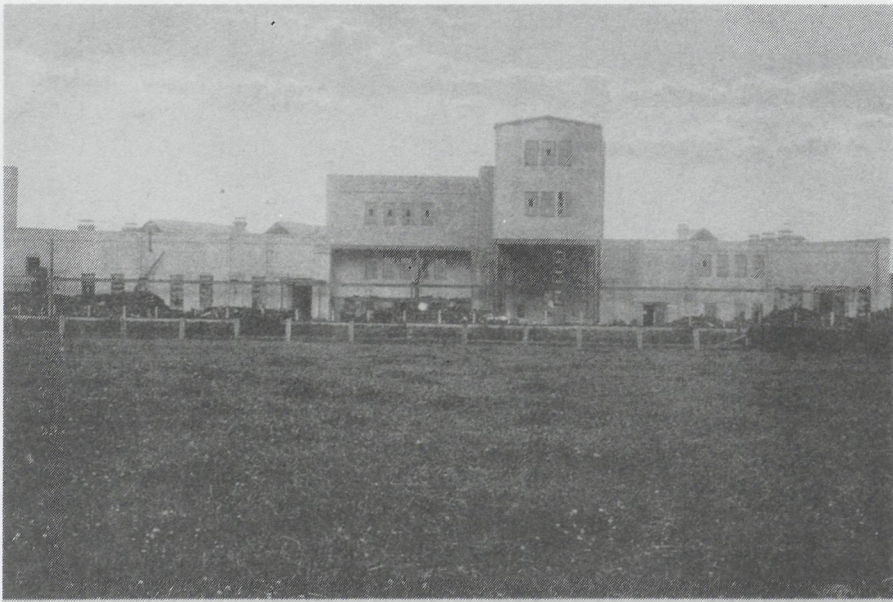
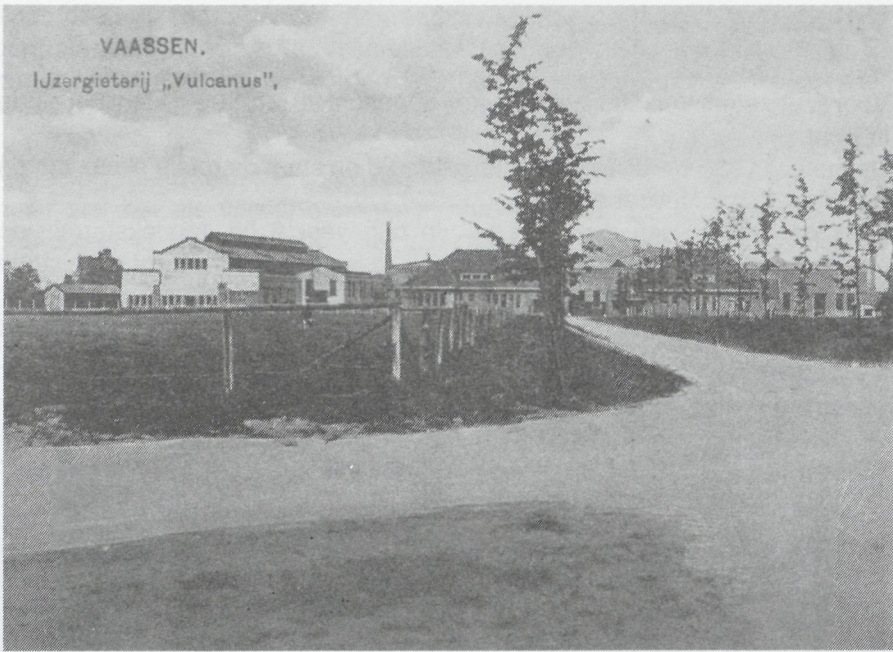
W. Terwel.

Vaassen.

Ned. IJzergieterij en Machiniefabriek „Vulcanus“.

VAASSEN.
Ijzergieterij „Vulcanus“.

Nieuwe Ijzergieterij Vaassen

Dr. Johannes Sandifort

1843 is een belangrijk jaar voor Oene geweest.

Op 25 januari 1844 schrijft de burgemeester van Epe aan de districts-commissaris: „Ik heb de eer U.E.G. kennis te geven dat Doctor Sandifort zich met Mei 1843 te Oene heeft nedergezet”.

De nieuwe dokter is niet de eerste de beste. Hij is namelijk op 18 juni 1840 te Leiden gepromoveerd tot doctor in de chirurgie. Het diploma is door de Provinciale Geneeskundige Commissie in Gelderland op 10 juli 1840 „gevisiteerd” en in orde bevonden.

Oene heeft maar een paar jaar van de kundigheid van dokter Sandifort mogen profiteren. In het overlijdensregister van Epe vinden wij namelijk in acte 106 vermeld:

Op 20 november 1847 is Joannes Sandifort, ongehuwd, Medicinae Doctor, wonende te Oene, zoon van Gerardus Sandifort, Professor in de medicijnen, wonende te Leiden, provincie Zuid-Holland en vrouwe Jeanette Schadé, overleden, aldaar in der tijd echtelieden. In den ouderdom van 31 jaren, ten zijnen huize te Oene overleden.

Kort voor zijn overlijden, namelijk op 7 oktober 1847, pakt hij een stuk gezegeld papier van 50 cent en noteert daarop als volgt zijn testament:

„ik ondergeteekende Johannes Sandifort, medicinae Doctor testamentaire beschikkingen willende maken, verklare bij deze te disponeeren als volgt: Ik begeer dat na mijn overlijden, dat bij mijne begravenis mijne uitvaart zal worden gevierd in de Parochiekerk van de Roomsche Catholijke gemeente te Vaassen en dat er een zingende dienst voor de behoudenis mijner ziel zal worden gecelebreerd. Ik begeer dat binnen den kortst mogelijken tijd na mijn overlijden zielmissen door den tijdelijken Pastoor van de Catholijke gemeente te Vaassen voor het welzijn mijner ziel zullen worden gelezen en dat aan hem voor deze missen en uitvaart door mijnen erfgenaam binnen den tijd van drie maanden na mijn afsterven zal worden ter hand gesteld de som van twee derde van al de gelden van den geheelen boedel vrij van alle kosten en regten, zullende echter de Pastoor hiervan eene door hem te bepalen som aan de catholijke armen uitreiken.

Ik geef en legateer aan de Wed. Henderik Dalhuisen geb. Witteveen te Oene het mahonijhoutte commodetje met daarop staand Japansch stel van vijf stuks en zes kopjes en schoteltjes vrij van alle kosten of regten.

Ik benoem tot mijnen algemeenen erfgenaam mijnen vader den Weledelen Hooggeleerden Heer Gerardus Sandifort te Leijden, willende dat ik dezelve over het geheele bedrag mijner nalatenschap in eigendom zal beschikken, doch onder gehoudenheid de schulden daarvan te dragen en de hierboven gemaakte legaten uit te keren.

Ik benoem tot uitvoerder deze mijnen uitersten wil den Weledelen Gestrengen Heer Johannes van Dielen, Notaris te Vaassen in de gemeente Epe aan wien ik het regt geef om bezit van mijne nalatenschap te nemen tot zoolang de bepalingen in dezen uitersten wil omschreven zullen zijn ten uitvoer gebragt, Ik begeer nog dat mijne boeken, handschriften en anatomische praeparaten te Leijden door den Boekhandelaar J.W. van Leeuwen aldaar woonachtig zullen verkocht worden.

Ik herroep alle testamenten voor het tegenwoordige gemaakt en bepale mij bij dit alles mijn laatsten wil bevattende willende ik dat dezelve na mijn overlijden zal worden nagekomen en ten uitvoer gelegd. Aldus dit testament door mij gemaakt geheel eigenhandig geschreven en onderteekend te Oene in de gemeente Epe den zevenden October 18 honderd zeven en veertig. J. Sandifort."

Op 11 oktober 1847 komt notaris Johannes van Dielen naar Oene. Ten woonhuize van dokter Sandifort maakt hij een akte op waarin hij verklaart het eigenhandig geschreven testament aan te nemen en onder zijn minuten te bewaren. Als getuigen tekenen Johannes Bourgonje, Kleedermaker, woneende te Epe en Johannes Oortwijn, dagloner te Vaassen.

Twee dagen later, op 13 oktober 1847, is de notaris alweer ten woonhuize van dokter Sandifort, die verklaart te benoemen tot uitvoerder van de uiterste wilsbeschikkingen die hij reeds heeft gemaakt of nog maken en met de dood bekrachtigen zal:

Johannes Antonius Wolters, koper- en blikslager, wonende te Vaassen, „*wien hij regt en magt geeft om bezit van zijne nalatenschap te nemen, tot zoolang de bepalingen in die uiterste willen omschreven zijn ten uitvoer gebracht, en wel om die betrekking van uitvoerder van des comparants uiterste wilsbeschikkingen waar te nemen en te volbrengen, alléén, of met andere executeuren testamentair die de Heer Comparant reeds mogt benoemd hebben of nog zal benoemen.*”

Als getuigen treden op de Vaassense ijzer- en hoefsmid Anthony Hulleman en de al eerder genoemde Eper kleedermaker Johannes Bourgonje.

Ogenschijnlijk heeft de Oener dokter de zaken goed geregeld wanneer hij ruim een maand later zijn ogen voorgoed sluit.

Niets is minder waar. De notariële stukken betreffende de afwikkeling van de nalatenschap leveren ons een verklaring op van de vader van Johannes, de heer Gerardus Sandifort, hoogleraar in de geneeskunde aan de Hogeschool te Leiden. Hij verklaart hierin dat hij optreedt voor:

- Zijn oudste dochter Catharina Johanna Sandifort, gehuwd met Meester Jacobus Steur van Vrijberghe de Coningh, notaris te Maasland;
- Zijn ongehuwde meerderjarige dochter Geertruida Alida Helena Sandifort te Leiden en:
- Zijn zoon Joan Frederik Sandifort, Luitenant ter zee, zich thans op reis bevindende.

Zij zijn als vader, zusters en broer ingevolge de wet de enige gerechtigden tot de nalatenschap van hun zoon en broer Joannes Sandifort in leven medicinae doctor, gewoonnd hebbende te Oene in de gemeente Epe, provincie Gelderland en aldaar op de twintigste November 1847 overleden. Maar dan komt het! Dat hij bij vonnis van de arrondissementsrechtbank te Nijmegen van dato de zes en twintigsten augustus achttienhonderd twee en veertig op de expeditie geregistreerd, was gesteld onder curateele door zwakheid van vermogens. Als curator was aangesteld Jacob de Pecker, boekhandelaar te Leiden.

Vader Sandifort constitueert en substitueert de heer Albert Dalhuijzen Hzn., meester smid te Oene, tot het inventariseren en beschrijven der nalatenschap welke zich ten diens sterfhuize mochten bevinden en door hem onder het voorrecht van boedelbeschrijving worden aanvaard. Dalhuijzen wordt gemachtigd alle handelingen te verrichten die nodig zijn om de nalatenschap af te wikkelen. De verklaring is te Leiden ondertekend op 21 december 1847. Uit bovenstaande blijkt dus dat de Oener dokter niet handelingsbevoegd was en de testamentaire beschikkingen ongeldig.

Op 4 januari 1848, 's morgens om 10 uur is de notaris al present ten huize van Derkje Witteveen, weduwe van Hendrik Dalhuizen. De woning is genummerd met 22 en dit is het huis waar Johannes Sandifort gewoonnd heeft en overleden is. Aanwezig is ook Albert Dalhuizen Hzn., verder Hendrik de Graaf, landbouwer te Oene, die door de kantonrechter op 29 december 1847 beëdigd is als taxateur van de nalatenschap van dokter Sandifort. Het gezelschap wordt gecompleteerd met Harmen ter Haar, schoenmaker en Peter Jonkers, veldwachter, beide te Oene, als getuigen. De inventarisatie en taxatie kan beginnen.

Wij doen een greep uit de inventarisatie:

Het kostbaarste stuk is een pendule met stulp die gewaardeerd wordt op	f	40,00
De schrijftafel met zes laden en bovenstel op	f	30,00
De apotheekkast met acht laden	f	20,00
Een toneelkijker, een lorgnet, een brandglas en een oliesteen samen op	f	0,50
Vier punchglazen	f	0,40
Een canapéé met twee kussens	f	12,00
30 Keulsche en andere aarden potten met medicijnen	f	1,25
Een kist met diverse beenderen	f	0,50
Een crucifix met een doosje met twee paternosters	f	1,00
Een blik in de kleerkast!		
Een zwart lakensche mantel	f	1,00
Een pet met bont en een oude hoed	f	0,60
Twaalf linnen hemden	f	6,00
Tien gebreide en twee linnen onderbroeken	f	6,00
Elf paar wit katoenen kousen	f	2,75
Zeven katoenen slaapmutsen	f	1,05
Het totale der taxatie geeft een bedrag van f 329,55.		

Op 13 januari 1848 wordt de taxatie voortgezet.

Nu is de bibliotheek aan de orde:

Tussen de talrijke anatomische en geneeskundige werken, en portefeuilles met platen, komen wij onder anderen tegen: De werken van Vondel in 21 delen, vier deeltjes Victor Hugo, Gedichten van Huygens, een misboek, De navolging van Christus van Thomas van Kempen, werken van Shakespeare en de studenten Almanak van het jaar 1844.

Met enkele overgeslagen voorwerpen waaronder een zwartharige krulhond met koperen halsband, die op *f* 1,— wordt getaxeerd komt de taxateur uit op *f* 327,95. Contante penningen worden in de boedel niet gevonden.

Twee aantekenboeken vermelden de bedragen die dokter Sandifort nog van zijn patiënten tegoed heeft. Het is een gezelschap van Oenenaren maar ook uit de omliggende plaatsen zoals Vaassen, Epe, Nijbroek, Welsum en dergelijke. Als totaal komt men uit op *f* 613,55. De gemachtigde Albert Dalhuizen verklaart dat alle posten in de aantekenboeken openstaan, doch dat het waarschijnlijk is dat een gedeelte derzelve zijn betaald en dat van sommige anderen tegenrekeningen bestaan, voorts dat meerdere posten zijn vermeld, waarvan de schuldenaren zo behoeftig zijn dat van dezelve niets zal kunnen worden geïnd.

Als schulden aan de boedel komt men op een totaalbedrag van *f* 772,82 $\frac{1}{2}$. Het leeuwendeel hiervan wordt opgeëist door twee Deventer apothekers die samen ongeveer *f* 440,— tegoed hebben. Ook schilder W. Brendeke heeft voor werkloon nog een vordering van *f* 4,53 $\frac{1}{2}$.

De verkoop van de nalatenschap vindt plaats op 10 februari 1848. Dominee J.F. Dura wordt voor *f* 24,— de trotse bezitter van de schrijftafel met laden en bovenstel, terwijl Willem Bredenoord de pendule weet te bemachtigen. De Eper veearts Willem Overbosch legt de hand op de apothekerskast, potten met medicijnen en kruiden.

De ongeldig verklaring van het testament heeft tot gevolg dat Derkje Witteveen, weduwe van Hendrik Dalhuizen, nu haar portemonnee moet trekken om eigenaresse te worden van het haar toegezegde commodekastje. Het komt haar op *f* 14,25 te staan. Vermoedelijk heeft zij er nog bijna dertig jaar van kunnen genieten want Derkje overlijdt eerst op 30 maart 1877 op 93-jarige leeftijd.

Het blijkt dat de taxateur Hendrik de Graaf voortreffelijk werk heeft verricht want de opbrengst van de boedel die door hem op *f* 329,55 werd getaxeerd brengt bij de verkoop *f* 328,90 op.

Alleen de zwartharige krulhond met koperen halsband brengt maar *f* 0,25 op. De bibliotheek hebben de erven vermoedelijk meegenomen naar Leiden want van een eventuele verkoop is in het notarieel archief niets te vinden.

Voor de Eper burgemeester heeft de dood van de Oener dokter nog een vervolg. In het najaar van 1848 stuurt de Districtscommissaris van Veluwe hem een schrijven toe van de Gouverneur van Gelderland, Schimmelpenninck v.d. Oye met enkele vragen. Op 24 juni 1848 zijn visitatoren der apothecaria en

chirurgijnswinkels in Oene geweest om de voorraad geneesmiddelen bij de Med. Dr. Sandifort te visiteren. Tot hun grote verbazing horen zij daar dat hij reeds lang, zo men meende reeds vóór januari, overleden was. Of de burgemeester maar eens wil opgeven hoe één en ander in elkaar zit.

Op 7 december 1848 laat de burgemeester van zich horen:

„Dat het niet vermelden van het overlijden des Heeren J. Sandifort betreft zulks zeer waarschijnlijk veroorzaakt is omdat die Heerten gevolge van het misbruik van sterke dranken in het laatste half jaar van zijn leven nagenoeg niet uit zijn bed kwam en reeds vroeger voor hij zich te Oene vestigde onder kuratele was gesteld zodat hij eigenlijk niet als dokter maar als bestedeling zijner familie bekend stond...”.

Blijft de vraag of de burgemeester al van het begin op de hoogte was van het feit dat de Oener dokter onder curatele stond.

Dokter Sandifort heeft toch enkele jaren in Oene gewerkt en gezien het feit dat hij talrijke patiënten uit de omgeving van Oene behandelde, mogen wij toch wel afleiden dat de mensen met dokter tevreden waren.

Helaas is het mij niet mogen gelukken wat naders over het proces voor de arrondissementsrechtbank te Nijmegen uit augustus 1842 boven water te brengen.

Het archief van deze rechtbank is niet meer beschikbaar.

W. Terwel.

Geraadpleegde bronnen:

Gemeenteverslag Epe 1844.

Actes notaris Joh. van Dielen nrs 2319, 2320, 2348, 2354 en 2369.

Brievenboek 1848.

De toestand van de dijken

Dat de toestand van de dijken altijd een grote zorg is geweest, blijkt uit onderstaande proclamatie die ik aantrof in het archief van de Dijkstoel Veluwe: No. 27 Akten van aanstelling:

Ik ondergeteekende Dijckgraeff van Veluwe, stelle mits deses tot dijckscheuter Hendrick Egbert om te passen dat geen ongekranden veerkens eenige schade aan den Dijck toe te brengen en soo een bije onwilligheid deselve in de naaste Harreberg als in een Schuttschott te brengen en voorts daer meede te doen volgens Dijckrecht van Veluwe en belovende hem in voorseide qualiteit altoos recht te doen wedervaeren en willen datt een yder hem in zijn qualiteit sall erkennen. Daarom hebbe ondergeteekende met mij cachet bekrachtigd.

*Actum Oene 31 Augustus 1734
Issendoorn à Blois
Dijckgraef.*

Deventer, B. van den Bremen.

Voor u gelezen...

Tijdschrift 't Olster Erfgoed, oktober 1998 - nummer 21

In dit nummer wordt nader ingegaan op een publicatie van L. van der Bremen in Ampt Epe, nr. 59 over „Een vreeselijk ongeluk onder de gemeente Olst in 1857, overkomen aan' eene boerenmeid, woonachtig in de gemeente Epe. In Olst raakte de vrouw met haar kleding het raderwerk van een dorsmolen en verbrijzelde haar onderbeen en voet, na summier behandeld te zijn door de Olster gemeentearts werd zij vervoerd naar Epe. Daar kwamen de burgemeester en de „gemeente plattelands heelmeester” poolshoogte nemen. Die besloten dat ze naar het ziekenhuis in Deventer moest. Daar werd na hevig lijden haar onderbeen geamputeerd. En toen ging de „Stedelijke Heelmeester” zich er mee bemoeien. En stelt zich op tegenover de Burgemeester en de „plattelands heelmeester van Epe”. Daarna geeft de officier van gezondheid zijn mening en ook de Olster gemeente-arts. Kortom: Waarom niet direct met het slachtoffer naar het Deventer ziekenhuis gegaan? Het laat zich raden: In een tijd dat er geen ongevallen verzekering was, moest de gemeente er voor opdraaien. Dus Olst ontspringt de dans en zadelt Epe met haar eigen gewonde inwonerster op.

Wie de gewonde vrouw was, en hoe zij er af gekomen is, is niet te achterhalen. Alleen de briefwisseling en de ingezonden stukken in de Deventer Courant, vertellen ons wat er zich op 19 en 20 juli 1857 afgespeeld heeft.

Genealogie van een Familie Krijgsman van de Noord-Oost Veluwe. Door E.F.G. Krijgsman, Pastorij 31, 5508 31 LT Veldhoven.

Uit nieuwsgierigheid waar de familie en de naam vandaan was gekomen besloot de schrijver een tiental jaren geleden een uitgebreid familieonderzoek te doen. Hij kreeg veel medewerking en het lukte hem om terug te gaan naar de zestiende eeuw. In eerste instantie ging men er van uit dat „Krijgsman” betekende „soldaat ”, dus een militaire achtergrond, maar dat bleek niet te kloppen. Toch koos men voor de titelplaat als blikvanger „een Krijgsman” in vol ornaat met toepasselijk gedicht, afkomstig uit een serie over zestiende eeuwse beroepen van Jan Luyken, die een tijdgenoot was van stamvader Claes Krijgsman en zijn zonen.

Dat is het begin van een overzichtelijk verhaal van de zestiende eeuw tot nu toe. Zeker genoemd mogen worden de duidelijke verklaringen van afkortingen, begrippen, gegevens over geraadpleegde en genoemde tijdschriften. Een overzichtelijke tekening van stam en vertakking en een duidelijke geslachtslijst bij de beschrijving van bepaalde familietak.

Rest nog te vermelden dat het boekwerk degelijk gebonden is, er fraai uitziet en de schrijver en de boekbinder trots kunnen zijn op hun werk.

D. te Riele.

Inhoud

Markten in de gemeente Epe (3) door B. van den Bremen	1
Veldnamen in de Koninklijke Houtvesterijen Het Loo (1) door H. Bouwman	6
Aanleveren kopij op diskette	11
De archivaris door J.C. Kreffer	12
Persbericht - Kadaster in kaart	16
Vulcanus Vaassen door W. Terwel	17
Dr. Johannes Sandifort door W. Terwel	19
De toestand van de dijken door B. van den Bremen	23
Voor u gelezen... door D. te Riele	24

